

Door taal(onderwijs) de wereld leren kennen

Els Stronks
9 oktober 2025

OPeRA

OnderwijsPartners Regio Amsterdam e.o.
Netwerk voor vo-ho aansluiting

taal = de wereld?

Sapir-Whorf-theorie

linguïstische relativiteit, je taal beïnvloedt je denken

wereldbeeld = taal?

paradigma van de analytische filosofie

“ [...] de ‘filosofie van de gewone taal’ [kwam] in de jaren vijftig in Oxford tot bloei. Filosofische problemen, meende men, konden worden opgelost door nauwkeurig te analyseren hoe woorden in het dagelijks leven worden gebruikt. [...] Analytische filosofie [is] een stijl van filosoferen: het hameren op vragen als ‘Wat betekenen je woorden precies?’.” <https://www.nrc.nl/nieuws/2025/08/21/analytische-filosofen-hebben-de-halve-wereld-hoe-heeft-het-zover-kunnen-komen-a4903629>

welke wereld=taal?

kunsttheoriën

er is een binnen- en buitenwereld

Taalonderwijs is vaak normatief (leert de **taalnorm** aan)

Jan breekt de vaas.

En leert de norm via regels aan

Jan breekt de vaas.

Om het onderwerp in een zin te vinden, zoek je eerst de persoonsvorm en stel je de vraag
"Wie/wat + persoonsvorm?"

Maar regels kunnen botsen op
taalgevoel

Jan breekt de vaas.

Zoek het onderwerp met als regel: wie + persoonsvorm

En zijn niet verbonden met taalwerkelijkheid

10. 'Wie breekt, betaalt'

Betekent eigenlijk: De partij die een regering laat vallen, moet de eerste stap zetten tot verzoening óf verliest de daaropvolgende verkiezingen.

Deze uitdrukking is afkomstig uit het strafrecht. In de politiek zijn er twee nieuwe betekenissen ontstaan. In de jaren 50 gebeurde het wel dat een regering viel en partijen met elkaar een lijmpoging ondernamen. De partij die de val van een kabinet had veroorzaakt, moest daarbij ook de eerste stap tot verzoening zetten.

Later kwam er een andere betekenis: de partij die een regering laat vallen, verliest de daaropvolgende verkiezingen. Die stelling wordt door de feiten niet altijd ondersteund. Om die reden is het vooral een tegeltjeswijsheid van het kaliber 'avondrood, des morgens water in de sloot'.

En zijn niet verbonden
met taalwerkelijkheid

Opinie

Wie breekt betaalt wel degelijk, leert de parlementaire historie

Ook al rekent de kiezer bij de verkiezingen straks niet af met de PVV, bij de formatie staat Wilders buitenspel. Met het Catshuis verliet hij zaterdag ook de politieke macht.

Fleur Agema en Geert Wilders verlaten het Catshuis. Gaat de breuk de PVV zetels kosten bij nieuwe verkiezingen?

De uitdaging is dus:

1. taalnorm, taalgevoel en taalwerkelijkheid verbinden in taalonderwijs
2. zodoende zicht geven op hoe taal je binnenwereld vormt, als ook je blik op de buitenwereld bepaalt
3. waardoor je in staat bent met taal te handelen (voor jezelf, voor anderen)

<http://schrijflab.nl>

Hoe sta jij in de wereld?
Wat gaat er in jou om?

Leer in SchrijfLab
verwoorden wat je denkt
en voelt.

Ik zoek een oefening

Ik wil met een leerlijn werken

Ik wil naar oefening nummer:

Ga

Universiteit
Utrecht

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

de
Schrijvers
centrale

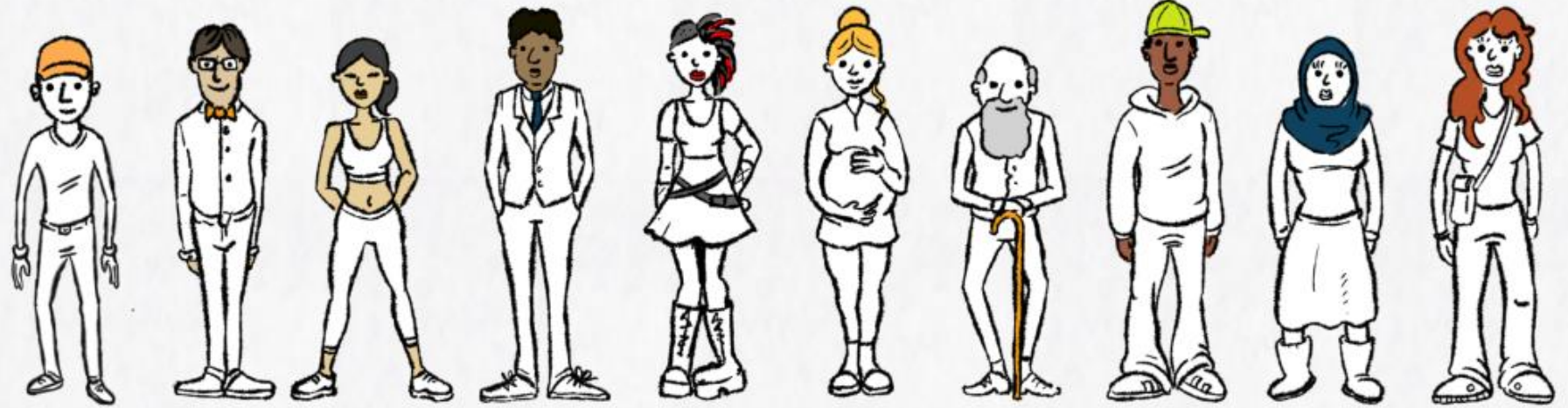

bulkboek

dia·plus
DEFENSTOF OP IEDER NIVEAU

Schrijversvakschool

Deze oefening is onderdeel van leerlijn: [Partijprogramma - 12 \[in aanbouw\]](#)

6

76

23

64

24

<https://schrijflab.nl/>

[oefening/behoeftepeiling/](#)

6

Behoeftepeiling

Het woord 'levensbehoefte' betekent: dat wat je echt nodig hebt in het leven. Je **eerste levensbehoefte** is dat waar je écht niet zonder kunt.

Als je Google de opdracht geeft te zoeken wat Nederlanders allemaal als 'eerste levensbehoefte' zien, dan is dat nogal wat: zout, WiFi, lopen, sex, lezen, water, ventilatie, cultuur, coaching, kennis, sport, mobiele telefoon, knuffelen, energie, reizen, wonen, slapen, mineralen, weersverwachting. En dat zijn nog maar de eerste zoekresultaten.

Google helpt je de eerste levensbehoefte van andere Nederlanders te peilen (=te meten). In deze oefening peil je jouw eigen eerste levensbehoefte, en leer je hoe die onder woorden te brengen.

Vaardigheid: [burgerschap](#)

Niveau: [onder- en bovenbouw](#)

Duur: 0 - 30 minuten

- Bedenk wat in jouw leven echt niet mag ontbreken, jouw eigen eerste levensbehoefte. Let op: geen persoon of ander levend wezen, maar denk aan een ding of een activiteit (= iets wat jij doet, of wat een ander voor jou doet).
- Schrijf een korte tekst van ongeveer 200 woorden over jouw levensbehoefte.
- Leg in die tekst uit wat je levensbehoefte is, en:
 - geef twee redenen waarom je niet zonder dat ding of die activiteit kunt;
 - geef twee voorbeelden van wat er zou gebeuren als je dit ding of deze activiteit niet meer had.

Op het werk bad ik tijdens de koffiepauzes. Sommige collega's reageerden daar argwanend op. Ze wilden weten waarom ik dat niet thuis deed, en het per se in de pauze moest doen. Ik heb dat nooit helemaal kunnen vatten. Ik vraag toch ook niet waarom zij hun koffie niet thuis dronken? Koffie en de gesprekken bij de automaat zijn voor sommigen een fundamentele levensbehoefte. Voor mij is bidden een levensbehoefte.

Bron: Dilara Bilgiç, *De gelabelde*. . Amsterdam 2022, 122.

- Kijk nog eens goed naar wat je schreef toen je je levensbehoefte opschreef. Waar komt die behoefte vandaan? Volg je een groep, of volg je jezelf? Wil of durf je anders te zijn dan anderen in je levensbehoefte?
- Laat wat je schreef over je levensbehoefte lezen aan een ander. Bespreek je levensbehoefte met je klasgenoten.
 - Begrijpen jullie elkaars levensbehoefte (hebben jullie ze duidelijk genoeg opgeschreven)?
 - Hebben jullie allemaal andere levensbehoeften opgeschreven, of dezelfde?
 - Moeten jullie ruimte maken voor elkaars levensbehoeften, er rekening mee houden?

Wat leerde je van deze oefening?

Wat worden leerlingen geacht te leren
in taalonderwijs?

Kerdoelen

Overzicht domeinen en kerndoelen moderne vreemde talen

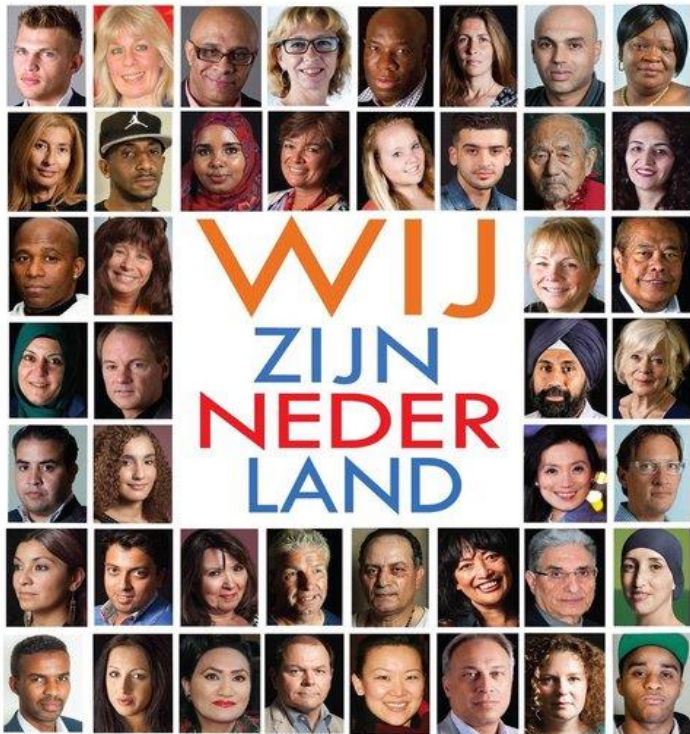
Set Engels po/so en Engels onderbouw v(s)o

Domein	Kerdoel po/so Engels	Kerdoel onderbouw v(s)o Engels
Communicatie		1. Rijke taal- en leesomgeving
	1. Kijk-, luister- en leesvaardigheid	2. Kijk- en luistervaardigheid
		3. Leesvaardigheid
	2. Mondelinge communicatie	4. Mondelinge communicatie
	3. Schriftelijke communicatie	5. Schriftelijke communicatie
		6. Doelgerichte informatieverwerving
		7. Creatieve expressie
Taal- en cultuurbewustzijn	4. Taalleerproces en meertaligheid	8. Taalleerproces en meertaligheid
		9. Cultuurgebonden aspecten en culturele diversiteit
	5. Interculturele communicatieve competentie	10. Interculturele communicatieve competentie

Overzicht van kerndoelen Nederlands			
Primair onderwijs		Voortgezet onderwijs	
Speciaal onderwijs		Voortgezet speciaal onderwijs	
Domein: overkoepelend			
1	De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen A. Taal- en leesomgeving B. Taal in de leergebieden	1	De school stimuleert de taalcompetentie van leerlingen A. Taal- en leesomgeving B. Taal in de leergebieden
Domein: communicatie			
2	De leerling begrijpt teksten A. Luisteren en lezen met begrip B. Luisteren en lezen met diep begrip C. Bronnen verkennen	2	De leerling begrijpt teksten A. Luisteren en lezen met begrip B. Luisteren en lezen met diep begrip C. Bronnen verkennen
3	De leerling produceert teksten A. Doelgericht spreken en schrijven B. Creatief taal gebruiken C. Schrijven om te leren	3	De leerling produceert teksten A. Doelgericht spreken en schrijven B. Creatief taal gebruiken C. Schrijven om te leren
4	De leerling voert gesprekken A. Doelgericht gesprekken voeren B. Gesprekken voeren om te leren	4	De leerling voert gesprekken A. Doelgericht gesprekken voeren B. Gesprekken voeren om te leren
5	De leerling ontwikkelt zich als bewuste taalgebruiker A. Reflecteren op taalactiviteiten	5	De leerling ontwikkelt zich als bewuste taalgebruiker A. Reflecteren op taalactiviteiten
Domein: taal			
6	De leerling toont inzicht in taal als systeem A. Vorm en betekenis beschouwen B. Spelling, formulering en interpunctie	6	De leerling toont inzicht in taal als systeem A. Vorm en betekenis beschouwen B. Spelling, formulering en interpunctie C. Zakelijke genres (havo-vwo) D. Overtuigingskracht van teksten (havo-vwo)
7	De leerling verkent het gebruik van taal A. Talige identiteit B. Taalvariatie en taalverandering	7	De leerling verkent het gebruik van taal A. Talige identiteit B. Taalvariatie en taalverandering
Domein: literatuur			
8	De leerling doet ervaring op met literatuur A. Leesvoorkeur B. Waarde van literatuur	8	De leerling doet ervaring op met literatuur A. Leesvoorkeur B. Waarde van literatuur
9	De leerling toont inzicht in literatuur A. Verhalende teksten	9	De leerling toont inzicht in literatuur A. Verhalende teksten

<https://www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/@24174/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/>

waarden, normen, geloof, hoop, liefde, man en vrouw, zin en onzin
volgens migranten, autochtonen en expats in Nederland anno nu

van politicus tot straatverkoper, crimineel tot student, geestelijke tot
ondernemer en trouwambtenaar **voorwoord dr. paul schnabel**

WIJ ZIJN NEDERLAND

JAN SMIT FT. ANDRÉ RIEU
JOHN DE BEVER & JACK VAN GELDER

INTERVIEW

'Waarom accepteren we dat de Nederlandse vlag alleen op het PVV-affiche trots wappert?'

Rob Jetten | lijsttrekker D66 D66-lijsttrekker Rob Jetten heeft het steeds vaker over rechtse thema's. Hij vindt dat linkse politici te weinig doorpakken, maar hij wil wel met hén in een coalitie. En hij zegt: „Iedereen is op zoek: wat is de gemeenschap waar ik bij hoor?”

<https://www.slo.nl/thema/meer/actualisatie-kerndoelen-examenprogramma/actualisatie-kerndoelen/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/@24174/definitieve-conceptkerndoelen-nederlands/>

Nu jullie: waar zitten de kansen in jullie taalonderwijs?

OPeRA (Onderwijspartners Regio Amsterdam en omstreken)
is een samenwerking van Hogeschool van Amsterdam, Hogeschool Inholland,
Universiteit van Amsterdam en Vrije Universiteit Amsterdam.

Alle partner vo-scholen in
Noord-Holland en Flevoland